

Juryrapport eerste prijs

Dichter
op
Hofwijck
2024

‘Hermitage’ door Paul Vincent

In sommige gedichten staat geen woord teveel of te weinig. ‘Hermitage’ is er zo een. In vier strofen van elk drie regels weet de dichter in weinig woorden voor ons, lezers, een kluzenaar en zijn wereld op te roepen.

De eerste twee strofen, door een enjambement sterk met elkaar verbonden, maken duidelijk dat een drooggevalle rivier de stenen leverde voor een ‘besloten ruimte’ waar ‘geen geluid’ de ik ‘nog dwingen kan’ die te verlaten. In de laatste twee strofen, die ook een verbindend enjambement kennen, wordt de ik ‘beschreven als een gestrande pelgrim, een ziener zonder vergezicht, die luchten naar zich toe trekt’. Maar ‘voor wie beter weten wil’ is hij iemand die ‘met wolken praten kan’.

Met deze samenvatting is het gedicht geen recht gedaan. ‘Hermitage’ is meer dan een verhaaltje over een kluzenaar. De eerste regel ‘droog werd de rivier bevonden’ geeft dat al aan door de woordvolgorde (de vooropplaatsing van ‘droog’) en het onverwachte ‘bevonden’ (in plaats van ‘gevonden’).

De jury las dit existentialistische gedicht als een metafoor voor het leven van de ik-figuur. Er werd geconstateerd dat de rivier niet meer stroomde. Men (of de ik zelf?) vond – al dan niet terecht - dat het leven tot stilstand was gekomen. Vervolgens bouwt de ik uit de achtergebleven stenen, uit wat hem rest uit zijn vroegere leven, een kluzenaarshut, zijn eigen ‘besloten ruimte’. Daar verdwijnt hij voorgoed in. Hij laat zich niet meer dwingen door welk geluid dan ook. Kennelijk was dat geluid vroeger wel dwingend. Was dat geluid de herrie van de prestatie maatschappij? Opgdrachten van superieuren? Hij moet daar niets meer van hebben en is vastbesloten in zijn ‘besloten ruimte’ te blijven.

Ook al staat hij te boek als een mislukkeling, ‘een pelgrim’ die op de levensweg is gestrand. Hij wordt beschreven als een zonderling, een ‘ziener zonder vergezicht die luchten naar zich toetrekt en vogels telt in hun vlucht’, als een profeet die geen vooruitziende blik heeft maar toch aan de lucht of het aantal vogels in hun vlucht de toekomst voorspelt. Toch is hij, zegt hij aan wie het echt weten wil, de man die met wolken praten kan. Hij is de man die nu, niet gehinderd door ruis uit het verleden, in staat is te communiceren met wolken. Hij ziet daar misschien wel van alles in, zoals de jongen in het beroemde gedicht van Martinus Nijhoff de wolken zag waar ‘de wond’ren werden woord en dreven verder’. Hij is kortom gelukkig in zijn eigen wereld, in zijn eigen ‘besloten ruimte’, zijn hermitage, zijn thuis.

Met dit gedicht dat zo met weinige, maar welgekozen woorden, de kern van het menselijk bestaan raakt, - zijn wij niet allemaal kluzenaars in onze eigen kluis? - verdient Paul Vincent de eerste prijs.

Namens de jury,

Ad Leerintveld

Voorburg, 31 januari 2024

Juryrapport tweede prijs

Dichter
op
Hofwijck
2024

‘Lijflied’ door Karen de Boer

Dit ‘Lijflied’ is een ode aan het lichaam. In zeven coupletten van afwisselend vier en vijf regels bezingt de dichter haar lichaam. Het begint laconiek met de mededeling dat de ik en het lichaam levenslang hebben. Ze zijn tot elkaar veroordeeld. De ik kan niet verhuizen en draagt dus ‘met aandacht zorg’. Dan volgt een waterval van beschrijvingen van het lichaam, steeds beginnend met een herhaald ‘dit lijf’. Per couplet wordt een levensfase opgeroepen. Het tweede couplet opent met de geboorte, het staan, de groei en de bloei van het lichaam en de kracht, de beweging en de zintuiglijkheid ervan. Het derde couplet beschrijft het lichaam als een uitpuilende ladekast vol ‘onderhuidse tijd’. Een mooi beeld voor de zwangerschap. Het bood aan een ander een thuis, gaf leven en voedsel.

De coupletten twee en drie staan in de verleden tijd. Met couplet vier verandert dat. De coupletten vier tot en met zeven staan in de tegenwoordige tijd. Ze beschrijven wat het lichaam doet en kan doen niet in fysieke zin, maar eerder mentaal, emotioneel en sociaal. Het lijf kan ‘stappen zetten’ en op drift raken, schuilen, omzien naar het verleden en vooruitzien (couplet vier). Couplet vijf beschrijft het spirituele van het lichaam. Het heeft zin en het geeft zin en biedt onderdak aan de ziel. Er wonen twee stemmen in het lijf en er ontvlamt een vuur in. Het sociale van het lichaam komt in couplet zes naar voren. Het lijf kan overal aarden, wordt door anderen gezien, maar kan zelf niet zien hoe ‘zij’ (de anderen) het zien. Het lijf is empathisch, geeft warmte. Het zevende en laatste couplet beschrijft hoe het lijf nu ‘steeds meer durft te kiezen voor het volle licht’. Het is een klankkast die de stem van de ik laat horen, die zich opent en sluit. De slotregel concludeert dat dit het huis is ‘waarin ik woon’.

De jury is onder de indruk van dit ‘Lijflied’. Het laatste couplet maakt de titel ‘lied’ waar, Het beschrijft namelijk dat het lijf zingt. Het is een klankkast die zich opent en sluit, en ‘in en uit en in en uit’. Het lijf durft steeds meer te kiezen voor het ‘volle licht’. Dat moet het vuur zijn dat in couplet vijf ontvlamt. Na een leven als kind, partner, moeder, kan het lijf, de ik, voor zichzelf kiezen. Dit ‘Lijflied’ is een originele benadering van het thema ‘thuis’. Een pluspunt vindt de jury ook de ritmiek van dit lied. Het heeft een snelle cadans die in elke tweede regel van de eerste vier coupletten mooi wordt teruggenomen.

Karen de Boer verdient met haar ‘Lijflied’ de tweede prijs.

Namens de jury,

Ad Leerintveld

Voorburg 31 januari 2024

Juryrapport derde prijs

Dichter
op
Hofwijck
2024

‘zijweg’ door Hetty ten Holt

Dit gedicht trof de jury meteen om de thematiek, de vorm en de formulering. Met name de formulering van de eerste strofe vond de jury een sterk begin. Vooral de regel: ‘ik volgde wel het pad maar niet de borden’ is verrassend en meteen duidelijk.

‘Zijweg’ is een zeer geslaagd sonnet. De twee kwatrijnen, samen het octaaf, kennen omarmend slepend of vrouwelijk rijm met een korte ò-klank (-orde) en tussen deze regels mannelijk of staand rijm op een lange ‘é’ (-eest) en klankrijm ook op ‘é’ (vergeet/race). Twee terzetten vormen het sextet. Het rijm is hier afwisselend mannelijk op een korte ò en vrouwelijk op een lange ó. Tussen octaaf en sextet is een wending met een stevig enjambement.

De inhoud van dit gedicht past als gegoten in de sonnetvorm. Er is namelijk sprake van een sterke inhoudelijke wending. In het octaaf komt het leven voorbij van een ik, een vrouw die ‘op weg naar wat ik later wilde worden’ het liefst de zijwegen had gezocht, maar dat toch niet deed. Ze ‘volgde wel het pad maar niet de borden’ en ‘verdwalen’ was nimmer aan de orde. En nu het ‘later’ uit regel 1 nadert, doet ze niet meer mee en ziet de ik de vrouw die ‘ik nooit ben geworden.’ Ze geeft blijk van zelfkennis. Het leven heeft haar niet gebracht wat ze vroeger had gewild.

Door het enjambement moet je doorlezen. Na regel 8 ‘en zie de vrouw die ik nooit ben geworden’ volgt meteen ‘ontwaken naar een onbekend plafond’. De vrouw ziet zich wakker worden onder een onbekend plafond. Ze is verhuisd. Ze zit eenzaam met een kop koffie op de grond, maar die eenzaamheid, zo zegt het gedicht, is ‘tenminste zelfgekozen’.

De dichter heeft in de veertien regels van een geslaagd sonnet een vrouw geschetst die in eenzaamheid terugkijkt op een leven dat ze niet had gewild. Zonder gebruik te maken van met veel emotie geladen woorden, roept ze toch emotie op bij de lezer van haar gedicht. Hetty ten Holt verdient hiermee de derde prijs.

Namens de jury

Voorburg, 31 oktober 2024

Ad Leerintveld